

KRIPKE O ESENCIALIZMU IZVORA MATERIALNIH PREDMETOV

Sprejeto

10. 2. 2023

Pregledano

17. 3. 2023

Izdano

22. 12. 2023

MARTIN JUSTIN

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

martin1123581321@gmail.com

DOPISNI AVTOR

martin1123581321@gmail.com

Izvelek V slavni 56. opombi *Imenovanja in nujnosti* Kripke ponudi argument za trditev, da je materialni izvor esencialna lastnost materialnih predmetov. V literaturi se je kmalu uveljavilo prepričanje, da je Kripke z njim poskušal esencializem materialnega izvora izpeljati zgolj iz svoje teorije imen. Obveljala je tudi trditev, da mu to ni uspelo. V članku poskušam ponuditi novo branje Kripkejevega argumenta. Trdim, da bi morali besedilo 56. opombe brati kot argument, utemeljen na istem sklopu intuicij o kontingentnosti in nujnosti, ki jih Kripke uporabi za zagovor svoje teorije togih označevalcev. Sicer se izkaže, da na ta način lahko utemelji zgolj šibko obliko esencializma materialnega izvora, a trdim, da je Kripkejeva nejasna ubeseditev teze o esencializmu skladna tudi s to šibko obliko. Najprej predstavim uveljavljeno rekonstrukcijo Kripkejevega argumenta in izpostavim njegove pomanjkljivosti. Nato povzamem dva pristopa k dopolnitvi argumenta in pokažem, zakaj ne uspeata. Na koncu predstavim še svoje branje Kripkejevega argumenta.

Ključne besede

Saul Kripke,

Imenovanje in nujnosti,

esencializem

materialnega izvora,

togi označevalci,

intuitivni test

KRIPKE ON MATERIAL ORIGIN ESSENTIALISM

MARTIN JUSTIN

University of Ljubljana, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia
martin1123581321@gmail.com

CORRESPONDING AUTHOR
martin1123581321@gmail.com

Accepted
10. 2. 2023

Revised
17. 3. 2023

Published
22. 12. 2023

Abstract In the famous footnote 56 of *Naming and Necessity*, Kripke offers an argument for a claim that material origin is an essential property of objects. It soon became widely accepted in the literature that Kripke was attempting to derive material origin essentialism from his theory of naming alone. It was also argued that he had failed to do so. In this paper, I try to offer a new reading of Kripke's argument. I argue that the text of footnote 56 should be read as an intuitive argument, based on the same set of intuitions about contingency and necessity that Kripke uses to defend his theory of rigid designators. It turns out that he can only argue for a weak form of material origin essentialism in this way, but I argue that Kripke's vague formulation of the essentialism thesis is consistent with this weak form as well. First, I present the received view of Kripke's argument and point out its flaws. I then summarize two approaches to completing the argument and show why they fail. Finally, I present my reading of Kripke's argument.

Keywords

Saul Kripke,
Naming and Necessity,
material origin
essentialism,
rigid designators,
intuitive test

<https://doi.org/10.18690/analiza.27.2.205-224.2023>

CC-BY, text © Justin, 2023

This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. This license allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, so long as attribution is given to the creator. The license allows for commercial use.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

1 Uvod

Ena od pomembnih tez, ki jih slavnem delu *Imenovanje in nujnost* razvije Saul Kripke, je esencializem. Natančneje, Kripke eksplicira in zagovarja tri esencialistične teze: (1) za obstoj materialnih predmetov je bistven njihov materialni izvor; (2) za obstoj organizmov je bistven njihov genetski izvor; (3) za obstoj pripadnosti posameznih primerkov neki naravni vrsti pa njihova mikrostruktura (Kripke, 2000, str. 86–94). Največ časa posveti tretji tezi, a je poanta te njegove razprave bolj pokazati možnost nujnih a posteriori sodb, kot pa oblikovati in zagovarjati neko specifično obliko esencializma. Kljub temu pa so vse tri teze po objavi *Imenovanja in nujnosti* sprožile precej obsežno in dolgotrajno razpravo.

V tem članku se bom ukvarjal predvsem z (1), torej z esencializmom materialnega izvora. Kripke zanj v 56. opombi *Imenovanja in nujnosti* namreč predstavi »nekaj takšnega kot dokaz«¹ (Kripke, 2000, str. 86), ta pa je bil kasneje v literaturi deležen precejšnje pozornosti. Že zgodaj se je namreč uveljavila ideja, da je Kripke poskušal esencializem materialnega izvora izpeljati zgolj iz svoje nove teorije imen, hkrati z njo pa ugotovitev, da mu to ni uspelo, tj., da je njegov »dokaz« pomanjkljiv in da ga moramo na nek način dopolniti (Salmon, 1979). V literaturi sta se nato uveljavila dva glavna takšna pristopa: prvi, ki se zanaša na *princip zadostnosti* (Salmon, 1979), in drugi, ki se zanaša na *princip neodvisnosti* (Rohrbaugh & DeRosset, 2004).² Oba sta bila tudi izdatno kritizirana (Damjanovic, 2010; Robertson, 1998).

Kripke v predgovoru k *Imenovanju in nujnosti* sicer eksplicitno zavrne idejo, da je poskušal esencializem izpeljati neposredno iz svoje teorije togih označevalcev (Kripke, 2000, str. 1).³ V tem članku bom to Kripkejevo trditev razumel kot resnično in poskušal predstaviti drugačno branje njegovega argumenta za esencializem materialnega izvora. V ta namen bom naprej predstavil uveljavljeno rekonstrukcijo

¹ Tu se ravnam po angleškem izvorniku. Slovenski prevod namreč pravi: »/.../ toda v velikem številu primerov je načelo mogoče dokazati z uporabo načela nujnosti identitete za posamezne stvari« (Kripke, 2000, str. 86). Angleški izvornik pa se bere takole: »/.../ in a large class of cases the principle is perhaps susceptible of something like proof, using the principle of the necessity of identity for particulars« (gl. Kripke, Saul. 1980. *Naming and Necessity*, str. 114. Cambridge: Harvard University Press).

² Obstaja še tretji pristop, ki ga Rohrbaugh in deRosset (2004) prav tako uvrščata med »ortodoksne«, a je v literaturi prejel znatno manj pozornosti. Gre za pristop, ki se zanaša na posebno interpretacijo nujnosti, ki ji pravita »branching times model of necessity« (Rohrbaugh & DeRosset, 2004, str. 705) S tem pristopom se tu ne bom natančneje ukvarjal.

³ V tem kontekstu je zanimiva Birdova (2021) analiza tega vprašanja: ta namreč ugotavlja, da je kot izpeljavo metafizičnega esencializma iz semantične teorije svoj dokaz iz »Meaning and reference« razumel Putnam, zaradi podobnosti med Kripkejevo in Putnamovo argumentacijo se je nato uveljavilo prepričanje o podobnosti ambicije.

Kripkejevega dokaza, pokazal na težave, s katerimi se takšen dokaz za esencializem izvora sooča, nato pa predstavil alternativno, tj. šibkejše, a bolj plavzibilno branje argumenta iz 56. opombe. Trdil bom, da večino dela v argumentu opravljajo intuicije o tem, kaj pomeni, da nek togi označevalec v vsakem možnem svetu označuje isti predmet. Torej intuicije, na katerih Kripke utemelji svojo slavno teorijo togih označevalcev, ki pravi, da imena v vseh možnih svetovih, v katerih ta individuum obstaja, označujejo isti individuum (in hkrati ne označuje nobenega drugega individuum v nobenem drugem svetu)⁴ (Kripke, 2000, str. 40).

V drugem delu članka bom tako predstavil klasično rekonstrukcijo Kripkejevega argumenta za esencializem materialnega izvora in izpostavil njegove pomanjkljivosti. V tretjem delu bom predstavil omenjena pristopa k reševanju teh težav ter kritike, ki so bile usmerjene proti njima. V četrtem delu pa bom predstavil svoj predlog. Izpostavil bom, da je ta predlog v nekem smislu naiven, saj se nanaša na intuicije, a hkrati reši nekatere probleme, ki se sicer pojavljajo v literaturi. Na koncu bom pokazal, da uspe Kripke na ta način utemeljiti zgolj zelo šibko obliko esencializma materialnega izvora.

2 Kripkejev osnutek dokaza za esencializem izvora

Nujnost materialnega izvora oziroma materialni esencializem, ki ga zagovarja Kripke, trdi, da »če ima materialni objekt svoj izvor v določenem kosu materije, ne more imeti svojega izvora v nobeni drugi materiji« (Kripke, 2000, str. 86). Njegova razprava o tem principu je umeščena v kontekst njegovega zagovora splošnejše teze, da so trditve identitete med imeni (npr. »Danica je Večernica«, »Cicero je Tullius«) nujne, čeprav ne vemo a priori, ali so resnične ali napačne. Z drugimi besedami, Kripke zagovarja razliko med nujnostjo, tj., da je neka trditev resnična ali neresnična v vseh možnih svetovih, in apriornostjo, tj., da lahko resničnost neke trditve odkrijemo neodvisno od izkustva, in trdi, da imamo tako lahko nujne a posteriori sodbe.⁵ Če pa je to res, pravi, potem bi se lahko bistvo, tj. lastnosti, ki jih mora nek individuum imeti, če je ta individuum, »odkrilo empirično« (Kripke, 2000, str. 84).

⁴ Del v oklepaju Kripke doda na predavanju »Naming and Necessity Revisited«, ki ga je imel 30. 5. 2019 na University of London.

⁵ Trdi, da imamo lahko tudi kontingentne a priori sodbe. To so sodbe, resničnost katerih naj nam bi bila znana a priori, torej samo iz definicij, vsebovanih v jeziku, a hkrati ne izražajo nujne resnice. Takšna sodba naj bi bila sodba »palica P je dolga en meter«, pri čemer je dolžina enega metra definirana kot dolžina te konkretne palice P (Kripke, 2000, str. 45). Ker je ta način določanja dolžine enega metra konvencionalen in torej ne nujen, hkrati pa lahko resničnost te trditve poznamo zgolj iz definicije metra, naj bi bila to torej kontingentna a priori trditev.

Tako uvede svojo razpravo o biološkem in materialnem esencializmu izvora. V njej želi pokazati, da imajo posamezni ljudje in posamezne materialne stvari esencialne lastnosti; za ljudi naj bi bila to unikatna kombinacija konkretnega jajčeca in spermija, iz katerih so dejansko zrastle, za materialne stvari pa snov, iz katere so bile narejene (Kripke, 2000, str. 86). Na tem mestu se Kripke sklicuje predvsem na naše intuicije: vpraša se, ali bi bilo možno, da bi se ta ženska, ki je v tem svetu Elizabeta II., rodila drugim staršem. Neproblematično se recimo zdi zamisliti, da kraljica Elizabeta II., tj. ženska, ki jo označuje to ime, v nekem možnem svetu ne bi bila kraljica ali pa bi imela svetlejša lase ali pa bi bila ljubiteljica tibetanskih španjelov namesto valižanskih ovčarjev. Veliko težje pa si je, vsaj tako Kripke, zamisliti, da bi se ta ženska rodila drugim staršem. Podobno naj bi veljalo tudi za materialne predmete – kot so recimo mize – na katere se bom osredotočil v nadaljevanju.

Tu pa nato naletimo na Kripkejev odmevni dokaz za esencializem izvora. V opombi 56 namreč zapiše, da je za zgoraj omenjeni princip, tj. »če ima materialni objekt svoj izvor v določenem kosu materije, ne more imeti svojega izvora v nobeni drugi materiji«, mogoče predstaviti »nekaj takšnega kot dokaz« (Kripke, 2000, str. 86). Ker bom v nadaljevanju pogosto referiral nazaj nanj, bom tu Kripkejev dokaz poskušal predstaviti čim bolj shematično.

Imamo mizo, imenovano »miza B« (togi označevalec), ki je narejena iz kosa lesa, imenovanega »kos A« (togi označevalec).⁶ Imamo tudi drug kos lesa, »kos C«, pri čemer si kos A in kos C ne delita nobenega dela.

W1: Miza B je narejena iz kosa lesa A.

Nato si zamislimo svet, v katerem je miza B narejena iz kosa A, iz kosa C pa je hkrati narejena nova miza, »miza D«.

W2: Miza B je narejena iz kosa lesa A, miza D pa je narejena iz kosa lesa C.

Če predpostavimo, da isti predmet ne more imeti hkrati dveh izvorov, kar se zdi povsem neproblematično metafizično načelo, sta B in D v W2 različni mizi. Po načelu nujnosti razlike sta torej B in D nujno različni mizi. Tako tudi v možnem svetu W3, v katerem je narejena samo miza D iz kosa C, miza D ni enaka mizi B.

⁶ Predpostavka celotne razprave je, da miza predstavlja katerikoli materialni predmet, kos lesa pa katerikoli material, iz katerega je nek predmet lahko izdelan.

W3: Miza D je narejena iz kosa C.

Ideja Kripkejevega dokaza je torej to, da če obstaja možnost, da lahko iz nekega kosa, ki ni kos A, hkrati z mizo B naredimo mizo, ki ni miza B, potem je miza, ki je narejena iz kosa, ki ni kos A, nujno različna od mize B. Če to velja, obstaja namreč možnost, da ti dve mizi hkrati obstajata v istem svetu. Če pa hkrati obstajata v istem svetu, potem sta zaradi principa unikatnosti izvora različni, torej sta nujno različni v vseh možnih svetovih. Imamo torej tri neproblematične premise: (1) ista stvar ne more imeti hkrati dveh materialnih izvorov (recimo ji *unikatnost izvora*), (2) dve možno različni stvari sta nujno različni (*nujnost razlike*) in (3) iz kosa lesa, ki ni kos A, lahko v istem svetu naredimo mizo, ki ni miza B (*sestavljivost* [ang. *compossibility*]). Iz njih pa potem lahko izpeljemo sklep, da je miza, ki jo lahko hkrati s tem, da iz kosa A naredimo mizo B, naredimo iz drugega kosa lesa, nujno različna od mize B.

Tu pa je treba postati pozoren. Kot je ugotovil že Salmon (1979), namreč obstaja vrzel med sklepom tega dokaza in tezo esencializma, ki naj bi jo hotel Kripke dokazati. Da bi veljala močna teza o esencializmu, bi moral Kripke namreč pokazati, da je katerakoli miza, narejena iz nekega kosa, ki nima skupnih delov s kosom A, nujno različna miza od mize B. A namesto tega nujno različnost pokaže zgolj za mize, ki jih iz drugih kosov lesa lahko naredimo v istem svetu, v katerem je narejena tudi miza B (Ballarin, 2013; Damjanovic, 2010; Salmon, 1979). S Kripkejevo premiso (3) je namreč združljiv svet, v katerem iz kosa A ne moremo narediti mize, lahko pa naredimo mizo iz kosa C. Ker miza, narejena iz kosa C, ne obstaja v istem svetu kot miza B, ne moremo reči, da sta nujno različni, torej gre lahko za eno in isto mizo, ki ima v enem svetu izvor v kosu C, v drugem pa v kosu A. Tako imamo svet:

W4: Miza x je narejena iz kosa C,

kjer je možno, da $x = B$. Da bi zavrnili možnost takšnega sveta, bi morali predpostaviti, da je vsaka miza, ki je v kateremkoli svetu narejena iz kosa C, miza D, to pa je šele teza, ki jo hočemo dokazati. Če se je vzdržimo, je ta svet torej hkrati konsistenten s tremi Kripkejevimi premisami in nekonsistenten z močno tezo o esencializmu.⁷

⁷ Moj občutek je sicer, da bi bil Kripke precej nezadovoljen s takšnim načinom sklepanja, saj predpostavlja razumevanje možnih svetov kot »tujih dežel«, v katere lahko »pogledamo« in se prepričamo o obstoju neke mize ali kosa lesa. Takšnemu razumevanju pa je Kripke močno nasprotoval in ga razumel kot glavno motivacijo za po

3 Dopolnitve Kripkejevega dokaza

Ta analiza torej pokaže, da domnevni Kripkejev dokaz esencializma iz teorije reference ne uspe. Izkaže se namreč, da moramo bodisi uvesti še eno premiso bodisi spremeniti eno od obstoječih na način, da pokažemo nemožnost obstoja svetov, kot je W4. Da bi se izognili krožnosti, ta dodatek ali sprememba seveda ne sme biti eksplicitno esencialistična oziroma ne sme računati na to, da imajo ljudje esencialistične intuicije. Kot omenjeno, sta se v literaturi uveljavila predvsem dva pristopa k reševanju tega problema. V nadaljevanju bom najprej predstavil pristop, ki ga je ubral Salmon (1979) in ki Kripkejev argument dopolni s *principom zadostnosti*.⁸ Nato pa bom predstavil še pristop Rohrbaugha in de Rosseta (2004), ki temelji na povečanju moči premise (3). Predstavil bom tudi kritike obeh pristopov.

3.1 Dopolnitev s principom zadostnosti

Salmonova (1979) argumentacija poteka na naslednji način. Najprej izpostavi zgornjo pomanjkljivost Kripkejevega argumenta. Nato predstavi dodaten princip – v njegovi nomenklaturi je to P2, tu pa mu bom rekel *princip zadostnosti* –, ki naj bi argument dopolnil. Potem pokaže na nekatere nezaželene posledice *principa zadostnosti*, zato ga preoblikuje v *princip zadostnosti**. Izpostavi tudi možne protiprimerne temu principu. Nadaljuje, da bi lahko *princip zadostnosti** nadalje preoblikovali na način, da bi se izognili tudi tem protiprimerom, a na koncu predstavi nekaj zadržkov glede možnosti uspeha tega pristopa.

Princip zadostnosti pravi, da »[č]e je možno, da miza x izvira iz kosa y, potem nujno velja, da je vsaka miza, ki izvira iz kosa y, miza x in nobena druga« (Salmon, 1979, str. 711). Ta princip nas precej očitno reši sveta W4: W2 in W3 namreč pokažeta, da je možno, da iz kosa C izvira miza D, torej je nujno, da je vsaka miza, ki izvira iz kosa C, miza D. Salmonu se *princip zadostnosti* zdi »precej prepričljiv« in celo »temeljen

njegovem mnenju napačne opisne teorije imenovanja (Kripke, 2000, str. 43, 52–53). Tudi sam v predgovoru k razširjeni izdaji *Imenovanja in nujnosti* zapiše, da Salmonove kritike sicer ni imel priložnosti natančno preučiti, se mu pa zdi, da Salmon argument »rekonstruira na način, ki ne ustreza moji pravi nameri, in argument po nepotrebnem slabši« (Kripke, 2000, str. 1). Tudi sicer se je v literaturi uveljavila sodba, da se s Kripkejevo izvorno intenco bolj sklada pristop dopolnitve z močnejšim *principom sestavljenosti* (gl. npr. Damnjanovic, 2010, str. 96). To se mi zdi bolj prepričljiva interpretacija.

⁸ Sklep Salmonovega članka je sicer, da se takšen pristop na koncu verjetno ne more znebiti netrivialne esencialistične vsebine (Salmon, 1979, str. 725). Kasneje v literaturi pa se je uveljavilo prepričanje, da Salmon v resnici poskuša Kripkejev osnutek preoblikovati v rigorozen argument za esencializem (gl. npr. Robertson, 1998, str. 730). Zaradi enostavnosti prikaza bom Salmonov predlog razumel v tem drugem smislu.

za Kripkejevo pozicijo« (Salmon, 1979, str. 712). A je hkrati tudi precej očitno krožen, saj že predpostavlja to, kar želimo pokazati (Salmon, 1979, str. 713). Pravi namreč, da je v vsakem možnem kosu lesa tako rekoč »samo ena miza«, to pa se nekemu, ki že prej nima esencialističnih intuicij, verjetno ne zdi najbolj prepričljivo. Oziroma se težko zdi prepričljivo komurkoli: *princip zadostnosti* namreč pravi, da je vsaka miza, ki je narejena iz kosa y, miza x, ne glede na to, po katerem načrtu je narejena, ali kako dejansko izgleda. Tako bi bila moja miza, ki je narejena iz kosa bambusovega lesa in kovinskih nog, v nekem drugem svetu, v katerem bi bila sicer narejena iz istega materiala, a bi bila kovina uporabljena za izdelavo pisalnega dela, bambus pa za izdelavo nog, še vedno ista miza.

Salmon tako prizna, da je *princip zadostnosti* premočan, saj je po njem materialni izvor že sam tudi zadostni pogoj identitete, to pa zelo očitno ne velja. Zato predstavi prilagojen princip, *princip zadostnosti**, ki pravi, da »[č]e je možno, da miza x izvira iz kosa y in je narejena po načrtu P, potem nujno velja, da je vsaka miza, ki izvira iz kosa y in je narejena po načrtu P, miza x in nobena druga« (Salmon, 1979, str. 716). Ta princip se Salmonu zdi »izjemno prepričljiv, skoraj do te mere, da je neizpodbiten« (Salmon, 1979, str. 716). Očitno je, da nas reši svetov, kot je W4, in hkrati ni občutljiv za protiprimere, kot je zgornji z mizo iz bambusa in kovine. Vseeno pa Salmon ugotavlja, da lahko najdemo protiprimere tudi zanj (Salmon, 1979, str. 717–721). Protiprimer, ki ga navede, temelji na znanem miselnem eksperimentu Tezejeve ladje. Zamislimo si svet, v katerem mizo x v njenem dolgem življenju večkrat popravimo, tako da je na koncu v celoti sestavljena iz materiala, ki ni njen izvorni kos y. Hkrati s tem med popravili material y dajemo na stran, nato pa iz njega po načrtu P naredimo mizo z. Po *principu zadostnosti** sta v tem svetu x in z isti mizi, to pa seveda ni mogoče.

Zato Salmon predstavi še nadaljnji način, na katerega je možno preoblikovati *princip zadostnosti*, tj. *princip zadostnosti***. Ta pravi, da »če je možno, da miza x izvira iz kosa y in je narejena po načrtu P, ter je edina miza, ki je kadarkoli narejena iz y, potem nujno velja, da je vsaka miza, ki izvira iz kosa y in je narejena po načrtu P, miza x in nobena druga« (Robertson, 1998, str. 736).⁹ Ta princip nas spet očitno reši W4 in

⁹ Na ta način modifikacijo *principa zadostnosti** formulira Robertson (1998). Salmon sicer tega principa ne formulira eksplicitno, ampak zapiše, da bi se lahko protiprimera s Tezejevo ladjo rešili tako, da *princip zadostnosti** zamenjajo z »šibkejšim principom, ki v vseh možnih svetovih identificira vse mize, ki so zgrajene iz istih kosov materije, po istem načrtu, pod pogojem, da v nobenem svetu noben od teh kosov ni bil spremenjen in predelan v mizo« (Salmon, 1979, str. 721).

hkrati prepereči zgornji protiprimer, oblikovan po primeru Tezejeve ladje. Je pa bolj vprašljivo, do kakšnega sklepa nas dejansko pripelje. Salmon pravi, da lahko na njegovi podlagi sprejmemo esencialistični sklep, da »za vsako mizo x velja, da se ne more zgoditi, da bi x izvirala iz kosa y^* , ki ni nikoli spremenjen in kasneje preoblikovan, če se dejansko y^* vsaj delno ne prekriva s kosom, iz katerega je x izvorno narejena« (Salmon, 1979, str. 721–722). Salmonova artikulacija tega sklepa se tu zdi po nepotrebnem zapletena in je v resnici zelo šibka. Pravi namreč samo, da se ne more zgoditi, da je x edina miza, ki je narejena iz y^* ; če pa je y^* preoblikovan in iz njega lahko naredimo več miz, potem je lahko ena od teh miz tudi miza x (Robertson, 1998, str. 736). A kot ugotavlja T. Robertson, lahko ta sklep precej enostavno naredimo močnejšega. Sprejmemo lahko dodatno premiso, da če je možno mizo x izvorno narediti iz y , je možno, da je x edina miza, izvorno narejena iz y . Skupaj s to premiso nas tudi *princip zadostnosti*** tako vodi do zaželenega zaključka »[č]e je možno, da je miza x izvorno narejena iz kosa y , potem miza x ne bi mogla biti izvorno narejena iz nobenega drugega kosa y^* « (Robertson, 1998, str. 737).

3.2 Kritika pristopov s principom zadostnosti

Zdaj bom predstavil dve kritiki pristopa, ki se pri dopolnitvi Kripkejevega argumenta naslanja na *princip zadostnosti*. Najprej bom predstavil kritiko T. Robertson (1998), ki pokaže, da sklep, ki sledi iz Salmonovega *principa zadostnosti***, ni združljiv z intuitivno *premislo o variaciji*, ki pravi, da je »možna majhna variacija v izvorni materialni konstituciji neke mize« (Robertson, 1998, str. 730). Nato bom predstavil še kritiko Damnjanovica (2010), ki pravi, da morajo takšni pristopi bodisi predpostaviti, da je materialni izvor edini zadostni pogoj identitete (tj. običajen *princip zadostnosti*), kar je očitno napačno, ali pa sprejeti večjo množico nujnih lastnosti, kar vodi v različne deviantne, tj. nezaželene, oblike esencializma.

T. Robertson (1998) v svojem članku kot protiprimer *principu zadostnosti*** predstavi naslednjo situacijo. Zamislimo si, da imamo mizo x , ki je narejena iz kosa y^* . Kos y^* se od kosa y razlikuje samo v nekaj molekulah. Nato si zamislimo, da je, kot pri Tezejevi ladji, ves material, iz katerega je narejena miza x , zamenjan, tako da miza x nima več ničesar skupnega s kosom y . Iz kosa y nato naredimo mizo z . Zdi se torej možno, da je z edina miza, narejena iz y – to je opis te situacije. Po *principu zadostnosti*** torej lahko sklenemo, da je vsaka miza, narejena iz y , nujno z . A če upoštevamo *premislo o variaciji*, potem se zdi možno tudi, da je v nekem svetu x edina

miza, narejena iz kosa y . Kako to? V tem svetu je x narejena iz kosa y^* . A se kos y^* od kosa y razlikuje zgolj po nekaj molekulah, zato *premisa o variaciji* dovoljuje, da je ista miza x v nekem svetu narejena iz neke majhne variacije kosa y^* , ki se povsem ujema s kosom y . Če pa je v nekem svetu možno, da je x edina miza, narejena iz y , potem po *principu zadostnosti*** velja, je vsaka miza, narejena iz y , nujno x . *Princip zadostnosti***, če sprejemamo *premiso o variaciji*, torej identificira mizi x in z , ki pa sta očitno različni. Kritika T. Robertson torej računa na to, da se zdi bolje za ceno *premise o variaciji* zavrniti *princip zadostnosti***, kot pa obratno, kar se mi zdi prepričljivo.

Damnjanovic (2010) pa ne želi izpostaviti pomanjkljivosti specifične oblike principa zadostnosti, ampak želi pokazati na pomanjkljivost takšnih pristopov na splošno. Najprej izpostavi, da je vsem takšnim principom skupno, da se morajo sklicevati na neko ekskluzivno lastnost objekta (Damnjanovic, 2010, str. 101). Pri Salamonu sta bila to najprej materialni izvor, potem pa še načrt P, po katerem je neka miza narejena. Damnjanoviceva poanta je potem naslednja. Velja, da je tista lastnost, ki je ekskluzivna za neko mizo, tudi nujna lastnost te mize. Velja tudi, da če v množici lastnosti, ki skupaj določajo neko posamezno mizo, ni nobene podmnožice, ki bi bila ekskluzivna, potem so vse lastnosti te množice nujne (Damnjanovic, 2010, str. 102–104).

Avtor članka ti dve poanti precej natančno razdela, a se mi zdi, da za namene tega članka zadostuje naslednja demonstracija. V svetu W_2 med mizama B in D ločimo na podlagi njunega materialnega izvora. Materialni izvor je v tem primeru torej razumljen kot določujoča ekskluzivna lastnost, ki tako obvelja tudi za nujno. A se je potem izkazalo, da materialni izvor ni dejansko ekskluzivna lastnost, saj imamo lahko svetove, v katerih iz istega izvornega materiala naredimo mizo, za katero bi rekli, da je različna od prve. Potrebujemo vsaj še načrt, po katerem je miza narejena. Tako imamo množico dveh določujočih lastnosti, v kateri nobena ni ekskluzivna (kar velja za ne-ekskluzivnost materialnega izvora, *mutatis mutandis* velja tudi za ne-ekskluzivnost načrta mize). Če želimo v svetu W_2^* zdaj ločevati med B in D, moramo gledati tako na materialni izvor kot na načrt, torej sta po logiki dokaza obe nujni lastnosti.

Zdaj predpostavimo, da tudi materialni izvor in načrt skupaj nista določujoči lastnosti. Torej moramo množici dodati še eno lastnost. Če želimo na koncu iz takšnega principa izpeljati materialni esencializem, potem nobena od drugih lastnosti razen materialnega izvora ne more biti ekskluzivna. Ker tudi za materialni izvor vemo, da

ni ekskluziven, torej vemo, da nobena od lastnosti v množici ne bo ekskluzivna. Torej bodo vse lastnosti v množici nujne. Da bi dobili množico določujočih lastnosti neke mize, bi materialnemu izvoru in načrtu lahko dodali na primer še čas izdelave, a bi nas ta rešitev zavezala k esencializmu časa izdelave za materialne predmete, ki pa je izjemno neplavzibilen. Damnjanovic tako sklene, da »ko to vidimo, postane jasno ne samo, da nekateri *principi zadržanosti* vodijo do neintuitivnih esencialističnih trditev, ampak tudi, da bo vsakršen takšen princip v argumentih za [esencializem izvora] uporaben samo, če nas hkrati zaveže k esencializmu glede lastnosti, ki so očitno kontingentne» (Damnjanovic, 2010, str. 105).

Kritiki Roberston in Damnjanovica skupaj razumem kot precej močno zavrnitev pristopov, ki uporabljajo *principe zadržanosti*. Ne samo, da lahko zelo sofisticirane oblike takšnih pristopov soočimo s protiprimeri (kritika T. Roberston), ampak lahko tudi pokažemo, da takšni pristopi v splošnem hitro pokažejo več, kot bi bilo zaželeno (kritika Damnjanovica). Kot bomo videli spodaj, predvsem ta zadnja kritika zadane v neko kritično točko Kripkejevega argumenta, ki jo bom poskušal nagovoriti v četrtem razdelku.

3.3 Dopolnitev z močnejšim principom sestavljenosti

Zdaj se lahko obrnem k predstavitvi pristopa, ki Kripkejev argument poskuša dopolniti tako, da poveča moč premise *sestavljivosti*. Tak pristop predstavita Rohrbaugh in deRosset (2004). Njuna strategija je naslednja. Izhajata iz intuitivno prepričljive trditve o tem, kdaj sta dva procesa ustvarjanja miz (oziroma drugih materialnih predmetov) neodvisna. Iz tega nato izpeljeta močnejšo obliko Kripkejeve premise o *sestavljivosti*, tj. *princip neodvisnosti*, s pomočjo katerega lahko zavrremo obstoj svetov, kot je svet W4.

Intuitivna ideja, iz katere izhajata Rohrbaugh in deRosset, je, da je ustvarjanje miz lokalni proces z neko, kot pravita, izolirano »vzročno-zgodovinsko« verigo, zato mora vsak faktor, ki bi lahko onemogočil ustvarjanje neke mize, spremeniti nekaj v tej verigi (Rohrbaugh & DeRosset, 2004, str. 707). Iz tega izpeljeta trditve, da če ne obstaja noben faktor, ki bi lahko deloval na ta lokalni proces ustvarjanja mize x iz kosa y , potem je miza x lahko ustvarjena.¹⁰ Iz te trditve lahko trivialno izpeljemo

¹⁰ Od tega ločita močnejšo trditve, da če nič ne onemogoča procesa ustvarjanja, potem miza mora biti ustvarjena, ki pa je ne zagovarjata.

naslednjo posledico: »če proces produkcije ene mize iz enega kosa lesa ne vpliva nujno na proces produkcije druge mize iz drugega kosa lesa in obratno, potem je možno, da oba procesa produkcije uspeta« (Rohrbaugh & DeRosset, 2004, str. 711). Hkrati pa lahko zavrnamo trditev, da ima proces produkcije mize x iz kosa y nujno učinek na proces produkcije neke druge mize iz nekega drugega kosa lesa.¹¹ To se sicer lahko zgodi – Rohrbaugh in deRosset na primer omenita, da bi lahko neko mizo naredili s pomočjo parnega stroja, ki bi ga poganjali tako, da bi zažgali kos y in tako ne bi mogli narediti mize x –, ni pa metafizično nujno.

Iz teh dveh trditev lahko nato izpeljemo *princip neodvisnosti*: »nujno, če imamo dva različna kosa lesa, je možno, da je neka miza, narejena iz prvega kosa, narejena tudi, če se hkrati zgodi proces ustvarjanja neke druge mize iz drugega kosa« (Rohrbaugh & DeRosset, 2004, str. 712). Z drugimi besedami, vedno ko imamo dva kosa lesa in lahko iz enega naredimo mizo, je v principu možno tudi, da v istem svetu iz drugega kosa lesa naredimo neko drugo mizo. Povedano še drugače, ker v procesih ustvarjanja miz ni nič takšnega, da bi se med seboj nujno izključevali, je načeloma možno, da katerokoli mizo iz enega kosa lesa naredimo skupaj s katerokoli drugo mizo iz nekega ločenega kosa lesa.

Kako nam torej princip neodvisnosti pomaga pri dopolnjevanju Kripkejevega argumenta? Še vedno imamo (1) *unikatnost izvora* in (2) *nujnost razlike*, (3) *sestavljivost* pa zdaj zamenjamo s *principom neodvisnosti*. Struktura dokaza je tako povsem ista, le da zdaj (3) naredi malo več dela kot prej. Če je prej *sestavljivost* pokazala samo, da imamo lahko nek svet, v katerem hkrati obstajata tako miza B kot miza D, *princip neodvisnosti* pokaže, da imamo lahko svet, v katerem hkrati obstajata tako miza B kot katerakoli miza, ki jo lahko naredimo iz kosa C. Svet W4, ki nas je prej zmotil, tako ni več možen. *Princip neodvisnosti* namreč pravi, da če je možen svet:

W4: Miza x je narejena iz C,

je potem možen tudi svet:

W5: Miza x je narejena iz C in miza B je narejena iz A.

¹¹ To je očitno res, sicer svet W2 ne bi bil mogoč. Zanimivo je, da je Kripke (2000) v svojem orisu dokaza zapisal nekaj podobnega, tj. da »je argument uporaben samo, če izvor mize D iz C ne vpliva na možnost izvora B iz kosa A in *vice versa*« (Kripke, 2000, str. 87).

V W5 po *unikatnosti izvora* tako ne more veljati, da je $x = B$, torej po nujnosti razlike tudi v W4 $x \neq B$.

3.4 Kritika pristopov z močnejšim principom sestavljenosti

Ta rešitev se mi dejansko zdi precej elegantna.¹² A vseeno ni brez težav. Eno v že navedenem članku predstavi Damjanovic (2010). Bistvo njegove kritike je v poudarku, da je *princip neodvisnosti* očitno esencialistična predpostavka, zato je zelo pomembno, da jo lahko utemeljimo v od esencializma neodvisni ideji. Kot smo videli, Rohrbaugh in deRosset (2004) res predstavita takšno utemeljitev, a Damjanovic trdi, da ta ni dobra, saj lahko na njeni podlagi utemeljimo tudi drugačne oblike esencializma, ki so nekoherentne z zaželenim esencializmom izvora.

Rohrbaugh in deRosset *princip neodvisnosti* utemeljita na ideji, da »če proces produkcije ene mize iz enega kosa lesa ne vpliva nujno na proces produkcije druge mize iz drugega kosa lesa, potem je možno, da oba procesa produkcije uspeta« (Rohrbaugh & DeRosset, 2004, str. 711). Damjanovic se strinja, da je ta ideja precej neproblematična. A pravi, da lahko na njej poleg *principa neodvisnosti* utemeljimo tudi soroden, a drugačen princip. Recimo mu *princip neodvisnosti**. Ta pravi, da če imamo dva različna časovno-prostorska predela, je možno, da je neka miza, narejena v prvem časovno-prostorskem predelu, lahko narejena tudi, če se hkrati zgodi proces ustvarjanja neke druge mize, ki je narejena v nekem drugem časovno-prostorskem predelu (Damjanovic, 2010, str. 99). Po analogiji s Kripkejevim argumentom lahko tako oblikujemo naslednji sistem možnih svetov:

W6: Miza B je narejena v časovno-prostorskem predelu A.

W7: Miza B je narejena v časovno-prostorskem predelu A in miza D je narejena v predelu C.

W8: Miza D je narejena v časovno-prostorskem predelu C.

¹² V resnici sem na začetku v tem smislu bral tudi izvoren Kripkejev dokaz, zato sem imel najprej precej težav z razumevanjem kritike, ki so jo proti njemu usmerili Salmon (1979) in drugi.

Po *unikatnosti izvora**, ki pravi, da ista miza ne more biti narejena na dveh različnih časovno-prostorskih predelih hkrati, sta B in D različni mizi. Če je možno, da sta B in D različni mizi, sta po nujnosti razlike nujno različni mizi. Po *principu neodvisnosti** pa velja, da je možno ob procesu ustvarjanja mize B v predelu A, v nekem drugem predelu C hkrati ustvariti katerokoli drugo mizo. Iz teh treh premis tako pridemo do sklepa, da sta neki mizi, ustvarjeni v dveh različnih časovno-prostorskih predelih, nujno različni mizi. Z drugimi besedami, dobimo časovno-prostorski esencializem.

Damnjanovic (2010) tako pokaže, da lahko na podlagi iste ideje, da ni nujno, da en proces ustvarjanja mize vpliva na drug proces ustvarjanja mize, izpeljemo tako esencializem materialnega izvora kot tudi esencializem časovno-prostorskega izvora. Ta dva pa sta medsebojno izključujoča. Časovno-prostorski esencializem nas na primer zavezuje k sklepu, da sta miza, narejena iz kosa x v predelu A, in miza, narejena iz kosa y v predelu A, isti mizi, medtem ko nas esencializem materialnega izvora zavezuje k nasprotnemu sklepu.¹³ Ker lahko *princip neodvisnosti* vodi tako k esencializmu materialnega izvora kot k časovno-prostorskemu esencializmu, izpeljava Rohrbauga in deRosseta očitno temelji na predhodni intuiciji o pravilnosti esencializma materialnega izvora. Torej njuna trditev, da *princip neodvisnosti* nudi samostojno podporo esencializmu materialnega izvora, ne drži.

4 Ponovno branje Kripkejevega dokaza

Damnjanovicev (2010) članek pa ni zanimiv samo zato, ker predstavi prepričljive kritike dveh glavnih pristopov k dopolnjevanju Kripkejevega dokaza za esencializem materialnega izvora, ampak ker na koncu predstavi analizo, zakaj do obeh neuspehov

¹³ Tu bi lahko kdo ugovarjal, da ta zaključek ne sledi. Če sta mizi x in y narejeni iz različnih, neprekrivajočih se kosov, potem sta bili v času nastanka očitno tudi locirani na različnih mestih. Časovno-prostorski predel ima štiri dimenzije, tri prostorske in eno časovno. Če sta bili mizi x in y narejeni iz dveh neprekrivajočih se kosov, potem se njun izvor razlikuje v treh prostorskih dimenzijah. Torej gre za dve različni mizi.

Zdi se mi, da ta ugovor spregleda, da govorimo o možnih, ne dejanskih mizah. Zamislimo si naslednjo situacijo. Miza, za katero sedim, ko pišem ta članek, je narejena iz bambusovega lesa. Recimo, da sem jo kupil pri nekem mizarju M, tako da je časovno-prostorski predel, v katerem je bila narejena, delavnica mizarja M v času od t_0 , ko je mizo začel izdelovati, do t_1 , ko jo je dokončal in nesel v svoj kombi, da jo odpelje. Zamislimo si zdaj možno situacijo, v kateri mizarju M naročim mizo iz bambusovega lesa, jo dobil in jo zdaj veselo uporabljam za pisanje tega članka. A me je mizar M ogoljufal in mizo naredil iz plastične imitacije bambusovega lesa. Naredil jo je v isti delavnici, v istem času od t_0 do t_1 . Vprašanje je torej, ali lahko rečemo, da gre v obeh situacijah za isti mizi? Zagovornica časovno-prostorskega esencializma bi dogovorila, da ja: mizi sta bili narejeni v istem časovno-prostorske predelu, torej ga za isti mizi. Zagovornica esencializma materialnega izvora pa bi odgovorila, da ne: mizi sta bili narejeni iz različnih materialov, torej ne more iti za isti mizi. Časovno-prostori esencializem in esencializem materialnega izvora nam tako data nasprotujoča si odgovora na vprašanje o identiteti miz v situacijah, kot je zgornja, torej se vsaj v nekaterih primerih izključujeta.

Za ta možni ugovor se zahvaljujem anonimnemu recenzentu oziroma recenzentki.

pride. Avtor trdi, da je Kripkejev dokaz inherentno občutljiv na problem generalizacije, saj ga lahko uporabimo za demonstracijo nujnosti katerekoli lastnosti, ki jo imajo materialni predmeti. Da bi se temu izognili, potrebujemo nek način filtriranja takšnih deviantnih tipov esencializma. Specifikacije, kot sta *princip zadostnosti*** in *princip neodvisnosti*, naj bi služile temu namenu, a, kot smo videli, pri tem niso najbolj uspešne. Oziroma, kot zapiše Damnjanovic: »Glede na popolnost, ki jo zahteva takšen filter, ni presenetljivo, da so vsi obstoječi poskusi razvijanja Kripkejevega argumenta v najboljšem primeru presplošni, v najslabšem pa samouničevalni. Iz istega razloga moramo pričakovati, da bodo prihodnji poskusi propadli na povsem enake načine« (Damnjanovic, 2010, str. 109). Neuspeh vseh obstoječih teorij sicer ni dober razlog za takšno popolno resignacijo, a se kljub temu zdi ta Damnjanovicev sklep prepričljiv.

V tem zadnjem delu članka bi zato rad orisal drugačno branje Kripkejevega argumenta. Trdil bom, da se lahko grožnji generalizacije izognemo tako, da se obrnemo na intuicije o tem, kaj pomeni, da ime »miza B« v vseh možnih svetovih označuje isto mizo, tj. da je togi označevalec. Tak pristop je naiven v smislu, da sprejme, da se moramo za dokaz esencializma nasloniti na intuicije. Izhaja namreč iz ideje, da so iste intuicije ključne tako za Kripkejevo teorijo togih označevalcev kot za njegov esencializem (za podobno poanto, le na primeru znanstvenega esencializma, gl. Bird (2021)). Povedano drugače, iste intuicije, ki nam omogočajo določiti, ali je neko ime togi označevalec, nas tudi vodijo pri odločanju, ali je neka lastnost esencialna ali ne. Svoje branje bom predstavil na naslednji način. Najprej bom idejo orisal na primeru argumenta iz Kripkejevega predavanja »Identiteta in nujnost« (1991),¹⁴ nato pa bom trdil, da lahko na enak način razumemo tudi argument z mizami iz *Imenovanja in nujnosti*.

Poglejmo si torej najprej primer iz predavanja »Identiteta in nujnost«. Podobno kot v *Imenovanju in nujnosti* tudi tu Kripke predstavi primer možnosti, da bi bil nek predmet namesto iz lesa narejen iz zamrznjene vode iz reke Temze, le da tu namesto o mizi govori o govorniškem pultu (Kripke, 1991). Vpraša se: če je »ta govorniški pult« ali »ta pult« togi označevalec in govorniški pult, ki ga označuje, dejansko ni narejen iz ledu, ali lahko obstaja možni svet, v katerem bi se izkazalo, da je ta govorniški pult narejen iz ledu iz Temze? Pravi, da bi se lahko recimo zgodilo, da bi

¹⁴ Predavanje je na voljo tudi v slovenskem prevodu: Kripke, Saul. (2002) Identiteta in nujnost. *Analiza*, 6 (4), 51–76, prevedel Borut Cerkovnik.

bil ta pult druge barve, ali pa bi recimo stal v neki drugi predavalnici. Prav tako bi se lahko zgodilo, da bi ugotovil, da ga je nekdo spretno pretental in je ta pult dejansko v resnici narejen iz ledu. A zaključim, da ni zamisljivo, da bi lahko bil ta pult, ki dejansko ni narejen iz ledu, izvorno narejen iz ledu. Zato predstavi naslednji argument: (1a) če ta pult ni narejen iz ledu, potem nujno ni narejen iz ledu; (2a) ta pult ni narejen iz ledu; torej (sklep-a) ta pult nujno ni narejen iz ledu.

Tudi ta argument je izrazito občutljiv na generalizacijo. Lahko bi rekli: (1b) če ta miza¹⁵ ni rumena, potem nujno ni rumena; (2b) ta miza ni rumena; torej (sklep-b) ta miza nujno ni rumena. Podobno bi lahko rekli za katerokoli lastnost te mize. A se hkrati zdi, da takšno sklepanje ni veljavno. Če se premisa (1a) zdi še kar prepričljiva, je premisa (1b) zagotovo napačna. Kako to vemo? S pomočjo zgoraj omenjenih intuicij o predmetih in njihovi naravi. Svet, v katerem je ta miza rumena, se zdi možen, medtem ko se svet, v katerem je Kripkejev govorniški pult narejen iz ledu, ne zdi.

Kako torej takšno branje uporabiti pri argumentu za esencializem materialnega izvora iz *Imenovanja in nujnosti*? Zamislimo si naslednji sistem možnih svetov:

W9: Stvar x ima lastnost F_1 .

W10: Stvar x ima lastnost F_1 in stvar y ima lastnost F_2 .

W11: Stvar z ima lastnost F_2 .

Potem se lahko vprašamo, ali je za neko kombinacijo konkretne stvari in konkretne lastnosti možno, da je $z = x$. Če je odgovor pritrdilen, ne gre za esencialno lastnost. Če je odgovor nikalen, potem gre za esencialno lastnost. $z = x$ je možno recimo v sistemu, v katerem je stvar miza, lastnost pa barva: lahko si namreč zamislimo, da bi bila ta miza še vedno ista, čeprav bi bila druge barve. Na drugi strani pa naj bi si bilo, vsaj tako Kripke, nemogoče zamisliti, da bi bila ta miza še vedno ista, če bi imela drugačen materialni izvor. Zato v sistemu, kjer je stvar miza, lastnost pa »je narejena iz nekega kosa lesa«, ni mogoče, da je $z = x$.

¹⁵ Tj. miza, za katero pišem ta članek.

Takšen argument seveda ne bo prepričal nekoga, ki nima takšnih intuicij, zato je v nekem smislu naiven. Hkrati pa se izkaže, da Kripkeju pri spodbujanju določenih intuicij pomaga tudi nejasnost glede tega, o čem točno govorimo, ko govorimo o »kosu lesa«. Barnett (2005) z oblikovanjem serije protiprimerov pokaže, da ob soočenju z dejstvom, da »materialne stvari v določenih primerih lahko preživijo postopno zamenjavo svojih delov« (Barnett, 2005, str. 529), kot neintuitivne obveljajo interpretacije na ravni posameznih dreves, posamezne množice subatomske delce, posamezne množice molekul, pa tudi na ravni kosa [ang. *piece*] in deleža [ang. *portion*].¹⁶ Tako zaključí, da se intuitivno prepričljiva zdi zgolj zelo šibka interpretacija esencializma materialnega izvora, ki pravi, da »noben materialni objekt ne bi mogel imeti povsem drugačnega materialnega izvora« (Barnett, 2005, str. 539).

Se mi pa zdi, da je tu treba opozoriti na to, da čeprav se Kripkejev argument za esencializem po mojem branju naslanja na intuicije in tako ne bo prepričal tistih, ki teh intuicij ne delijo, gre za podoben sklop intuicij, ki jih Kripke uporablja tudi pri svojih argumentih v podporo teoriji togih označevalcev. Zgoraj opisani argument je namreč nekakšen intuitivni test, analogen intuitivnemu testu, ki ga Kripke uporablja za določanje togih označevalcev (Kripke, 2000, str. 48). Temelj obeh Kripkejevih argumentov, tako za toge označevalce kot za esencializem, je namreč teza, da obstaja intuitivna razlika med nujnostjo in kontingentnostjo.

Za Kripkeja že samo dejstvo, da se lahko vprašamo, ali je možno, da bi Nixon izgubil volitve, kaže na to, da delamo intuitivno razliko med netogimi označevalci, npr. »zmagovalec volitev leta 1968«, ki zgolj slučajno opisujejo določene posameznike, in togimi označevalci, npr. »Nixon«, ki v vseh možnih svetovih označujejo istega posameznika. Po analogiji vprašanje, ali je možno, da bi bila *ta* miza rumene barve, kaže na to, da delam intuitivno razliko med kontingentnimi lastnostmi stvari in nečem, kar je nujno *ta* miza. In podobna intuitivna razlika naj bi po Kripkeju obstajala tudi med nujnimi in kontingentnimi lastnostmi. Odgovor na vprašanje, ali je možno, da bi Nixon izgubil volitve, ali na vprašanje, ali bi bila *ta* miza lahko rumena, je intuitivno da. Po drugi strani pa naj bi bil odgovor na vprašanje, ali bi se lahko *ta* človek, ki mu pravimo Nixon, rodil drugim staršem, ali na vprašanje, ali bi bila *ta* miza lahko narejena iz drugega kosa lesa, intuitivno ne.

¹⁶ Če izdelujem glineno skledo, je skleda predmet določene oblike, ki ga izdelujem, kos gline kepa, iz katere ga izdelujem, delež gline pa celota materiala, vsebovanega v tem kosu. Če bi skledo med delom pretrgal na pol, bi tako uničil skledo in kos, ne pa deleža (Barnett, 2005, str. 523).

A nas, kot je pokazal Barnett (2005), te intuicije ne vodijo prav daleč, saj lahko na njihovi podlagi utemeljimo zgolj šibko verzijo esencializma, ki pravi, da noben materialni objekt ne bi mogel imeti povsem drugačnega materialnega izvora. Kripke izvorno sicer ponudi zelo nejasno artikulacijo esencializma materialnega izvora, ki pravi samo, da »če ima materialni objekt svoj izvor v določenem kosu materije, ne more imeti svojega izvora v nobeni drugi materiji [poudarek je moj]«¹⁷ (Kripke 2000, 86). To bi lahko celo brali kot konsistentno z Barnettovim sklepom, a je na podlagi nadaljevanja, v katerem piše o dveh kosih lesa (oziroma spermiju in jajčecu v primeru ljudi), vseeno jasno, da Kripke zagovarja močnejšo obliko esencializma izvora.

Če povzamem, esencializma izvora ni mogoče izpeljati iz teorije togih označevalcev, kot je pokazal Salmon, saj se moramo zanašati na dodatne esencialistične principe. To za Kripkeja morda niti ni tako velik problem, saj tudi ni bil njegov namen, da esencializem utemelji neodvisna od intuiciji o naravi stvari. Se je pa izkazalo, da so nam naše intuicije v pomoč le pri splošnih trditvah, na primer, da je za mizo bistveno, iz kakšne snovi je narejena, ne pomagajo pa nam pri bolj specifičnih trditvah, kot je izvor vsake posamezne mize. Zato Kripkev poskus na koncu spodleti.¹⁸

5 Zaključek

V tem članku sem se ukvarjal s Kripkejevim argumentom za esencializem izvora materialnih stvari. Po umestitvi tega vprašanja v njegov širši projekt v *Imenovanju in nujnosti* sem nato v drugem delu članka natančneje predstavil Kripkejev argument iz slavne 56. opombe ter pokazal na njegovo pomanjkljivost. Nato sem v tretjem delu predstavil dva pristopa k dopolnjevanju Kripkejevega argumenta ter njuni kritiki. Ta del sem sklenil z ugotovitvijo, da so takšni pristopi vsaj zelo problematični, če ne obsojeni na propad. V četrtem delu sem nato predstavil svoje branje Kripkejevega argumenta, po katerem se Kripke zanaša na intuicije, pri tem pa mu vseeno uspe utemeljiti zgolj precej šibko obliko esencializma izvora.

Zahvala

Zahvaljujem se anonimnemu recenzentu oziroma recenzentki te revije. Za komentarje in spodbudo se zahvaljujem doc. dr. Maji Malec.

¹⁷ Oziroma v angleškem izvorniku: »If a material object has its origin from a certain hunk of matter, it could not have had its origin in any other matter.«

¹⁸ Za pomoč pri razjasnitvi tega sklepa se zahvaljujem Maji Malec.

Literatura

- Ballarín, R. (2013). The Necessity of Origin: A Long and Winding Route. *Erkenntnis*, 78(2), 353–370. <https://doi.org/10.1007/s10670-011-9354-3>
- Barnett, D. (2005). The Problem of Material Origins. *Nous*, 39(3), 529–540. <https://doi.org/10.1111/j.0029-4624.2005.00512.x>
- Bird, A. (2021). Natural Kinds and Modality. V O. Bueno & S. A. Shalkowski (Ur.), *The Routledge Handbook of Modality* (str. 239–250). Routledge.
- Damnjanovic, N. (2010). No Route to Material Origin Essentialism? *Erkenntnis*, 72(1), 93–110. <https://doi.org/10.1007/s10670-009-9182-x>
- Kripke, S. (1991). Identity and Necessity. V J. Kim & E. Sosa (Ur.), *Metaphysics: An Anthology* (str. 72–89). Wiley-Blackwell.
- Kripke, S. (2000). *Imenovanje in nujnost* (B. Vučko & M. Šimec (prev.)). Krtina.
- Robertson, T. (1998). Possibilities and the arguments for origin essentialism. *Mind*, 107(428), 729–750. <https://doi.org/10.1093/mind/107.428.729>
- Rohrbaugh, G., & DeRosset, L. (2004). A New Route to the Necessity of Origin. *Mind*, 113(452), 705–725. <https://doi.org/10.1093/mind/113.452.705>
- Salmon, N. U. (1979). How Not to Derive Essentialism from the Theory of Reference. *The Journal of Philosophy*, 76(12), 703–725. <https://doi.org/10.2307/2025854>